

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim
standardom (NIS)

DRUŽBOSLOVJE

v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Učni načrt

Razporeditev ur predmeta

Število ur	7. razred	8. razred	9. razred	Skupaj
Tedensko	4	2	3	
Letno	140	68	99	315

Učni načrt

Družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS)

Avtorji posodobljenega učnega načrta:

dr. **Irena Hergan**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

mag. **Klavdija Šipuš**, Zavod RS za šolstvo

Borut Stojilković, Zavod RS za šolstvo

Vojko Kunaver, Zavod RS za šolstvo

Mihaela Kerin, Zavod RS za šolstvo

Mojca Nučič, OŠ Poldeta Stražišarja Jesenice

Urška Šteh, OŠ Brinje Grosuplje

Strokovna recenzenta:

dr. **Mojca Ilc Klun**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

mag. **Aleksander Vališer**, Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje

Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba

Uredila: **Andreja Vouk**, Zavod RS za šolstvo

Izdala: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Simona Kustec**

Za zavod: dr. **Vinko Logaj**

Prva spletna izdaja

Ljubljana 2022

Objava na spletni strani:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/druzboslovje_v_tretjem_vio_7_9_r.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 99308547

ISBN 978-961-03-0657-3 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Posodobljeni učni načrt za predmet družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 219. seji dne 17. februarja 2022.

Posodobljeni učni načrt za predmet družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je pripravila komisija za posodabljanje učnega načrta. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju za prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom in iz posodobljenih učnih načrtov za osnovno šolo geografije, zgodovine in državlanske in domovinske vzgoje ter etike, ki jih je določil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 114. seji leta 2008 in se z vsebinskimi in redakcijskimi popravki učnih načrtov seznanil na 140. seji 17. februarja 2011.

KAZALO

1 OPREDELITEV PREDMETA	4
2 SPLOŠNI CILJI	5
3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	7
3.1 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 7. RAZREDU	7
3.1.1 SKLOP: GEOGRAFIJA	7
3.1.2 SKLOP: ZGODOVINA	11
3.2 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 8. RAZREDU	13
3.2.1 SKLOP: GEOGRAFIJA	13
3.2.2 SKLOP: ZGODOVINA	15
3.3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 9. RAZREDU	17
3.3.1 SKLOP: GEOGRAFIJA	17
3.3.2 SKLOP: ZGODOVINA	20
3.3.3 SKLOP: DOMOVINSKA IN DRŽAVLJANSKA KULTURA IN ETIKA	21
4 STANDARDI ZNANJA	25
4.1 STANDARDI ZNANJA V TRETJEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU	25
4.2 STANDARDI ZNANJA V 7. RAZREDU	26
4.3 STANDARDI ZNANJA V 8. RAZREDU	27
4.4 STANDARDI ZNANJA V 9. RAZREDU	28
5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	30
5.1 URESNIČEVANJE CILJEV PREDMETA	30
5.2 INDIVIDUALIZACIJA IN DIFERENCIACIJA POUKA	32
5.3 MEDPREDMETNE POVEZAVE	32
5.4 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA	34
5.5 DIGITALNA TEHNOLOGIJA	35
ZNANJA IZVAJALCEV	36

1 OPREDELITEV PREDMETA

Učni načrt za predmet družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju družboslovje) v osnovnošolskem prilagojenem izobraževalnem programu z nižjim izobrazbenim standardom (v nadaljevanju program NIS) je strokovno besedilo, namenjeno učiteljem,¹ ki poučujejo učence, usmerjene v ta program.

Predmet družboslovje zajema cilje in vsebine iz geografskega in zgodovinskega predmetnega področja, ki se jima v 9. razredu pridruži sklop ciljev in vsebin iz domovinske in državljanske kulture in etike. V okviru predmeta učenci usvajajo znanja o ožjem in širšem družbenem okolju ter razvijajo sposobnosti za razumevanje geografskih, zgodovinskih in socioloških vsebin ter aktualnih družbenih vprašanj in procesov. Učni načrt vključuje vsebine s področja etnologije, psihologije, ekonomije, politike, etike, ekologije idr. družboslovnih ved. Cilji in vsebine nadgrajujejo in razširjajo spoznanja učencev, pridobljena pri predmetu družboslovje v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

Posamezne vsebine predmeta učence usmerjajo k temu, da bi v vsakdanjem življenju delovali kot informirani državljani v kulturno pestrem in soodvisnem svetu ter razvili odnos, ki jih bo motiviral za odgovorno uporabo svojega znanja in spretnosti.

Ob uporabi učnega načrta je treba upoštevati individualno različno dosegljivost zapisanih ciljev in standardov znanj, učencem omogočati razvijanje raziskovalnih spretnosti in znanj, ki vodijo do spoznanj o spremembah v prostoru in času, ter razvijanje komunikacijskih spretnosti z različnimi dejavnostmi in pozitivne izkušnje v medsebojnih odnosih. Vsebine, ki jih zajema učni načrt, ponujajo različne možnosti za razvijanje spoznavnih in funkcionalnih spretnosti, osebne avtonomije in pozitivne samopodobe. Učni načrt upošteva skrb za razvijanje občutka varnosti in socialne pripadnosti, ki temeljita na ideji nediskriminatornosti in uresničevanju temeljnih človekovih pravic. Učenci v sklopu družboslovja preučujejo in razvijajo razumevanje do različnih skupnosti tako na lokalni kot na globalni ravni. Usposobijo se za uporabo različnih veščin (delo z zemljevidi, zgodovinskimi dokazi, terensko delo idr.), ki jih usmerjajo v kritično preučevanje informacij, reševanje problemov in sprejemanje odločitev o vprašanjih, ki so pomembna za njihovo življenje.

Pri družboslovju učenci spoznajo pravice in odgovornosti državljana, temeljne oblike delovanja države, socialnih in drugih javnih ustanov in služb ter razvijajo kritičen odnos do družbenih pojavov in procesov v preteklosti in danes. Razvijajo pozitiven odnos do domače in svetovne naravne in kulturne dediščine ter se s spoznavanjem naravne in kulturne dediščine različnih

¹ V nekaterih delih besedila so izrazi učenec/učenka, učitelj/učiteljica (v ednini in množini) zapisani v slovnični obliki moškega spola kot nevtralni in veljajo za oba spola. Namen takega zapisa je boljša berljivost zaradi številčnosti navedenih izrazov v celotnem besedilu.

kultur usposabljaajo za življenje v sodobni družbi. Učijo se ravnanj, ki sledijo ciljem trajnostnega razvoja.

Cilje pouka dosegamo s smiselnim in aktualnim izbiranjem vsebin, sodobnimi učnimi oblikami in metodami, raznolikim izborom učnih pripomočkov in učil ter čim pogostejšim neposrednim opazovanjem pojavov in procesov v prostoru, kjer nastajajo. Veliko pozornost namenjamo pouku na prostem, v avtentičnem okolju, saj s tem omogočamo doživljajsko učinkovitejši pouk. Medpredmetne (interdisciplinarne) šolske ekskurzije in terensko delo omogočajo razvijanje proceduralnega in prenosljivega vseživljenjskega znanja, ki je skupno vsem šolskim predmetom in s katerim učenci pridobivajo novo znanje, ga izpopolnjujejo in razširjajo ter uporabljajo tako, da dobi pomembno vlogo v njihovem poznavanju domovine, države in razumevanju širšega sveta.

Pedagoški proces spodbuja razvoj miselnih in socialnih veščin, od katerih je odvisno razumevanje odnosov med človekom in naravo, načinov življenja, dela, miselnosti in ustvarjalnosti v preteklosti in sedanjosti ter avtonomno sodelovanje v življenju v skupnosti. Pridobljena znanja bodo učencem omogočila razumevanje sodobnega sveta, naravnega in družbenega okolja, v katerem živijo, njuno soodvisnost ter samostojno in odgovorno ravnanje.

2 SPLOŠNI CILJI

Splošni cilji pri predmetu družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju zajemajo cilje pretežno geografskega, zgodovinskega in sociološkega področja ter vključujejo spoznanja drugih družboslovnih ved, v 9. razredu so pridruženi cilji iz domovinske in državljske kulture in etike. Pri vseh ciljih je poudarek na postopnosti ob upoštevanju zmožnosti učencev.

Pri predmetu družboslovje učenci:

- usvajajo temeljno znanje o geografskih, zgodovinskih in sodobnih družbenih ter političnih temah in procesih,
- spoznavajo naravno- in družbenogeografske pojave in procese na lokalni, regionalni, državni in svetovni ravni,
- spoznavajo najpomembnejše dogodke iz obče (evropske in svetovne) in nacionalne zgodovine,
- usvajajo in poglobljajo znanje o vsakdanjem življenju, delu in miselnosti ljudi v določenih zgodovinskih obdobjih,
- razvijajo zavest o pomenu trajnostnega razvoja,
- razvijajo zavest o slovenski državni pripadnosti in narodni identiteti,
- razvijajo strpen odnos do družbene raznolikosti (nacionalne, verske, kulturne itd.),
- pridobivajo in razvijajo prostorske in časovne predstave,

- razvijajo spretnosti uporabe preprostih metod geografskega in zgodovinskega raziskovanja ter ob rabi različnih virov uporabljajo tudi digitalno tehnologijo,
- razvijajo spretnosti za uporabo različnih virov znanja in digitalne veščine,
- usposablja se za kritično presojo ter uporabo različnih informacij pri pojasnjevanju geografskih in zgodovinskih pojmov in procesov ter sodobnih družbenih in političnih vprašanj,
- spoznavajo in kritično vrednotijo politične sisteme v zgodovini, ki ne spoštujejo človekovih pravic in izvajajo zločine proti človečnosti (genocid, holokavst),
- ob spremljanju aktualnih družbenih, političnih, ekonomskih in ekoloških vprašanj osmišljajo obravnavane vsebine,
- razvijajo spretnosti za razumevanje in strpno razreševanje medsebojnih konfliktov,
- razvijajo spretnosti, povezane z uveljavljanjem in varovanjem demokracije, spoštovanjem posameznika in prepoznavanjem kršitev pravic in diskriminacije ter premagovanjem predsodkov, sprejemanjem različnosti in strpnim sobivanjem ter solidarnostjo,
- seznanjajo se z delovanjem skupnosti, družbe, države Republike Slovenije, Evropske unije in globalne skupnosti,
- razvijajo spretnosti za etično presojo in odgovorno delovanje, uresničevanje človekovih pravic, enakosti, pravičnosti, svobode, miru in trajnostnega razvoja,
- razvijajo sodelovalne in komunikacijske veščine z namenom strpnega in demokratičnega dialoga, izražanjem lastnih stališč, poslušanjem ter sprejemanjem stališč drugih,
- krepijo pozitivno samopodobo ter medsebojne odnose ter razvijajo spretnosti za vključevanje v ožje in širše družbene skupnosti,
- razvijajo sposobnosti za samospoštovanje ter spoštovanje dostojanstva drugih ljudi,
- načrtujejo, izvajajo in se udeležujejo dejavnosti v šolskem in lokalnem okolju, sodelujejo pri humanitarnih in drugih solidarnostnih akcijah, v katerih se dejavno vključujejo v življenje skupnosti ter se tako usposablja za demokratično in odgovorno aktivno državljanstvo.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

Operativni cilji in vsebine zajemajo sklopa geografija in zgodovina v 7., 8. in 9. razredu in sklop domovinska in državljanska kultura in etika v 9. razredu.

3.1 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 7. RAZREDU

3.1.1 SKLOP: GEOGRAFIJA

Vsebina	Operativni cilji
Vsebine, ki prečijo druge operativne cilje in se povezujejo z njimi	Učenci: – spoznajo geografske značilnosti Slovenije, – primerjajo in vrednotijo položaj, vlogo in pomen Slovenije v Evropski uniji (EU), – razvijajo prostorsko predstavo o Sloveniji, Evropi in svetu, – opišejo naravne in družbene razmere različnih krajev in prepoznajo krajevene značilnosti, – ob primerih vrednotijo in razvijajo pozitiven odnos do naravne in kulturne dediščine svoje domovine, – povezujejo naravnogeografske razmere z možnostmi gospodarskega razvoja in jih primerjajo s sosednjimi državami, – analizirajo posledice gospodarskega razvoja za okolje in prostor, – ozaveščajo pomen ohranjanja okolja in prostora za trajnostni razvoj družbe v sedanjosti in prihodnosti, – na primeru domače regije se urijo in usposablajo za uporabo preprostih metod raziskovalnega dela na lokalnem in regionalnem območju ter razvijajo sposobnost za vključevanje v odločanje o njihovem razvoju, – razvijajo pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do njene naravne in kulturne dediščine ter spoštovanje narodnostnih pravic, – razlikujejo odgovorno in neodgovorno ravnanje s prostorom ter pridobivajo izkušnje odgovornosti za prevzete obveznosti, – na podlagi različnih virov, statističnih podatkov in digitalnih gradiv oblikujejo izvlečke, sklepe in nakazujejo rešitve, – predstavijo načrt razvoja pokrajine,

	– usvojeno znanje medpredmetno poglobljajo in nadgrajujejo z interdisciplinarno ekskurzijo v izbrano naravnogeografsko pokrajino Slovenije;
Geografska lega Slovenije	– ob ustreznem zemljevidu opredelijo lego Slovenije in pokažejo države, na katere meji Slovenija, – vrednotijo pomen lege na stičišču naravnih enot Evrope (Alp, Dinarskega gorstva, Panonske nižine in Sredozemlja) in jezikovnih skupin, – vrednotijo pomen vključitve Slovenije v EU na gospodarskem in političnem področju, – naštejejo pomembne dosežke (izume) Slovencev v evropskem in svetovnem merilu, – izdelajo svoj seznam slovenskih prepoznavnosti oziroma značilnosti, – razumejo trajnostni razvoj in odgovornost do ohranjanja ugodnih življenjskih razmer za prihodnje generacije in se tako tudi ravnaajo, – razumejo najpomembnejše naravno- in družbenogeografske procese ter njihovo sovplivanje na prebivalstvo in gospodarstvo;
Družbenogeografske značilnosti Slovenije	– naštejejo in razložijo dejavnike, ki vplivajo na različno gostoto poselitve Slovenije, – razložijo dejavnike, ki vplivajo na rast prebivalstva, – na primeru opišejo narodnostno sestavo prebivalstva Slovenije, – spoznavajo in pravilno uporabljajo temeljne družbenogeografske pojme, povezane z demografijo, selitvami in gospodarstvom (npr. rodnost, smrtnost, selitve, storitvene dejavnosti), – povezujejo gospodarski razvoj in izobrazbeno strukturo prebivalstva, – primerjajo starostno in spolno sestavo prebivalstva Slovenije z državami EU in izbranimi državami sveta, – razložijo vzroke in posledice selitev prebivalstva v Sloveniji in EU, – razložijo vzroke za dvojezični ozemlji v Sloveniji in pojasnijo pomen varovanja narodnih skupnosti in narodnih manjšin, – naštejejo gospodarske dejavnosti in razložijo povezanost naravnih in družbenih razmer za razvoj gospodarstva, – vrednotijo pomen kmetijstva in sklepajo o možnostih kmetijske dejavnosti v različnih predelih Slovenije,

	– razložijo pomen industrije za človeka in vplive na okolje in prostor, – naštejejo energijske vire v Sloveniji in vrednotijo pomen energije za človeka in družbo, – opišejo vrste prometa, njihove prednosti in pomanjkljivosti glede na zmogljivost in onesnaževanje okolja, – razumejo pomen naravne in kulturne dediščine Slovenije kot temelja za razvoj turizma, – razumejo pomen turizma za človeka kot posameznika in družbo kot celoto;
Pregled naravnogeografskih pokrajin Slovenije (najprej obravnavamo tisto naravnogeografsko pokrajino Slovenije, v kateri je šola)	– na zemljevidu omejijo pet naravnogeografskih pokrajin Slovenije (obpanonske, predalpske, alpske, obsredozemske in dinarskokraške pokrajine) in jih primerjajo glede na geografsko lego, podnebje in značilnosti površja ter glede na neživo in živo naravno raznovrstnost, – razložijo glavne faze nastanka današnjega površja Slovenije in dejavnike, ki so ga oblikovali;
Obpanonske pokrajine	– na zemljevidu omejijo in razdelijo obpanonske pokrajine, – opišejo značilnosti površja, podnebja, vodovja in rastlinstva v obpanonskih pokrajinah, – opišejo značilnosti, težave kmetijstva, odseljevanja in onesnaževanje podtalnice in opišejo priložnosti gospodarskega razvoja obpanonskih pokrajin;
Alpske pokrajine	– na zemljevidu omejijo in razdelijo alpske pokrajine, – opišejo značilnosti površja, podnebja, vodovja in rastlinstva v alpskih pokrajinah, – vrednotijo pomembne reke glede na vodnatost in možnosti izrabe vode, – na zemljevidu pokažejo večje reke ter vrednotijo njihov pomen, – opišejo primere prizadevanj in ukrepov za ohranjanje naravne in kulturne dediščine;
Predalpske pokrajine	– na zemljevidu omejijo in razdelijo predalpske pokrajine, – ob zemljevidu in klimogramih opišejo značilnosti površja in podnebja v predalpskih pokrajinah in jih primerjajo z alpskimi pokrajinami oziroma s tistimi v domači pokrajini, – na podlagi slikovnega gradiva sklepajo o gospodarskih možnostih predalpskih pokrajin, – opišejo prizadevanja in ukrepe za ohranjanje naravne in kulturne dediščine v predalpskih pokrajinah;

Dinarskokraške pokrajine	– na zemljevidu omejijo in razdelijo dinarskokraške pokrajine, – ob zemljevidu, slikovnem gradivu in klimogramih opišejo značilnosti površja, podnebja in vodovja dinarskokraških pokrajin Slovenije, – na zgledu Postojnske jame predstavijo prizadevanja in ukrepe za ohranjanje naravne in kulturne dediščine;
Obsredozemske pokrajine	– na zemljevidu omejijo in razdelijo obsredozemske pokrajine ter opišejo značilnosti njihovega površja, – ob klimogramu in slikovnem gradivu opišejo podnebje in rastlinstvo obsredozemskih pokrajin, – opišejo in vrednotijo pomen Jadranskega morja za Slovenijo in srednjeevropske države, – na zgledu koprskega pristanišča opišejo pomen pristanišča za Slovenijo in izpostavijo z njim povezane izzive;
Slovenija v srednji Evropi	– določijo geografsko lego srednje Evrope, – naštejejo povezovalne dejavnike, ki so sorodni državam srednje Evrope, – na zemljevidu pokažejo značilne reliefne enote in razložijo prehodnost srednje Evrope v reliefnem in prometnem smislu ter pomen te prehodnosti za življenje ljudi, – primerjajo države po velikosti, številu prebivalstva in opišejo narodnostno in versko sestavo prebivalstva, – ob zemljevidu določijo lego Panonske nižine, – na zemljevidu določijo lego Alp in imenujejo države, v katere segajo Alpe, – na zemljevidu ugotovijo smer slemenitve Alp, – opišejo preoblikovanje Alp s poudarkom na delovanju ledenikov in njihove učinke na preoblikovanje rečnih dolin, – na zemljevidu pokažejo in primerjajo značilnosti površja sredogorja s kotlinami Nemško-poljskega nižavja in Karpatov;
Šolska ekskurzija	– obišejo vsaj eno naravnogeografsko enoto Slovenije (interdisciplinarna ekskurzija), – spoznajo lepote in geografsko pestrost Slovenije v okviru ekskurzije in terenskega dela, – pridobivajo prostorske predstave o domačem kraju, pokrajini in državi, – razvijajo sposobnost uporabe preprostih metod geografskega raziskovanja, kot so opazovanje, merjenje,

	preprosta analiza, intervju, kartiranje, uporaba statističnih in drugih virov ter literature na terenu, – preslikajo pomembnejše geografske elemente opazovane pokrajine na papir, – spoznajo vrednote in enkratnost slovenske pokrajine, razvijajo ljubezen in spoštovanje do slovenske naravne in kulturne dediščine in pripadnost slovenski državi.
--	--

3.1.2 SKLOP: ZGODOVINA

Vsebina	Operativni cilji
Spoznavamo zgodovino	Učenci: – spoznajo, kako preučujemo preteklost, – spoznajo, da preteklost raziskujemo na podlagi zgodovinskih virov, – spoznajo, kje arheologi odkrijejo predmete iz davnine in kako, – znajo naštet nekaj arheoloških najdišč in opisati izbrane najdbe, – razlikujejo zgodovinske vire (ustni, pisni, materialni);
Zgodovinski čas	– na podlagi slikovnega gradiva se orientirajo v času, – na časovnem traku razvrščajo različne vire (npr. slike, predmete itd.), – na časovnem traku označijo desetletje, stoletje, tisočletje;
Prazgodovinski ljudje	– na podlagi slikovnega gradiva opišejo življenje prvih človeških skupin in ga primerjajo z današnjim, – razlikujejo med kameno dobo in kovinskimi dobami, – opišejo orodje, orožje in bivališča;
Naši kraji od mostiščarjev do Rimljanov	– na zemljevidu pokažejo Ljubljansko barje, – spoznajo posebnosti o življenju mostiščarjev, – na podlagi slikovnega gradiva in prebranih odlomkov iz knjige Janeza Jalna <i>Bobri</i> opišejo življenje mostiščarjev, – izdelajo maketo mostišča ali narišejo mostišče, – spoznajo Ilire in Kelte, prve stalne prebivalce današnjega slovenskega ozemlja, – ob slikovnem gradivu opišejo situlo, – na podlagi spomenikov in druge dediščine spoznajo rimsko zgodovino na Slovenskem, – s pomočjo filmov, spletnih virov in slikovnega gradiva spoznajo življenje v rimski dobi,

	– po slikovni predlogi narišejo rimskega vojaka, opišejo njegova oblačila;
Slovenci v srednjem veku	– na zgodovinskem zemljevidu poiščejo pradomovino Slovanov, – ob slikovnem gradivu opišejo življenje Slovanov, – spoznajo smeri razseljevanja Slovanov in slovanske narode, – poznajo sedanje države slovanskih narodov, – na zgodovinskem zemljevidu pokažejo obseg Karantanije, – na podlagi slikovnega gradiva opišejo knežji kamen in spoznajo njegov simbolni pomen, – s pomočjo vira o ustoličevanju knezov na knežjem kamnu opišejo proces ustoličevanja in ga uprizorijo, – na zgodovinskem zemljevidu pokažejo in poimenujejo slovenske zgodovinske pokrajine (dežele), – poznajo in opišejo življenje in dejavnosti na gradovih ter poimenujejo nekaj ohranjenih gradov na Slovenskem, – spoznajo rodbino, ki je dolga stoletja vladala v slovenskem prostoru, – s pomočjo slikovnega gradiva opišejo življenje na vasi v srednjem veku in narišejo kmečko bivališče, – spoznajo prehranjevalne navade tistega časa (npr. kaše – ječmenova, ajdova, prosena) in ugotavljajo, kaj se je še ohranilo do današnjih dni, – opišejo medsebojni gospodarski odnos med kmetom in graščakom ter naštejejo nekaj kmetovih dajatev, – poznajo vsakdanje življenje v srednjeveških mestih in ga opišejo ob različnem gradivu.

3.2 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 8. RAZREDU

3.2.1 SKLOP: GEOGRAFIJA

Vsebina	Operativni cilji
Vsebine, ki prečijo druge operativne cilje in se z njimi povezujejo	Učenci: – spoznajo temeljne geografske značilnosti Evrope ter ob izbranih primerih konkretizirajo obče geografske pojme, – primerjajo naravno- in družbenogeografske značilnosti posameznih delov Evrope, – ob študiju primerov spoznajo aktualna vprašanja Evrope v navezavi na njihovo zgodovino, – oblikujejo stališča in vrednote, kot so spoštovanje drugih narodov in kultur, mednarodno sodelovanje, – spoznajo potrebo po ohranjanju naravne in kulturne dediščine, – razumejo občutljivo povezanost med človekom in naravo, – razumejo geografske razsežnosti in posledice povezanosti današnjega sveta, – spoznajo na študiju primera območja ogrožanja okolja ter načine varovanja okolja na posameznih območjih Evrope, – uporabljajo osnovne načine za zbiranje geografskih informacij v konkretnem primeru, – napišejo geografski oris izbrane evropske države, izdelajo plakat in izdelek predstavijo, – pridobljeno znanje medpredmetno poglobljajo in nadgrajujejo z interdisciplinarno ekskurzijo v izbrano naravnogeografsko pokrajino Slovenije, – usposablajo se za uporabo komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin za raziskovanje geografskih tem na lokalni, regionalni in planetarni ravni;
Naravnogeografske značilnosti Evrope	– na zemljevidu sveta določijo geografsko lego in sklepajo o posledicah, povezanih z razsežnostjo Evrazije, – na zemljevidu določijo mejo med Evropo, Azijo in Afriko, – poimenujejo večje polotoke in otoke, gorovja, nižine in morja, – ob zemljevidu opišejo površje Evrope, – ob zemljevidu naštejejo največje reliefne oblike, – imenujejo in opišejo posamezne toplotne in rastlinske pasove Evrope in sklepajo o možnostih za življenje ljudi v posameznih toplotnih pasovih,

	– primerjajo klimograme južne, srednje, vzhodne in severne Evrope ter ugotovijo mesečne razlike v temperaturah in padavinah;
Družbenogeografske značilnosti Evrope	– ob zemljevidu opišejo poselitev Evrope, – opišejo vzroke in posledice različne gostote poselitve, – ob tematskem zemljevidu opišejo jezikovno in versko raznovrstnost Evrope, – predstavijo primere gospodarskih dejavnosti in njihove povezanosti Evrope s svetom, – ob zemljevidu raziskujejo in predstavijo aktualna družbena dogajanja (npr. selitve, širjenje bolezni);
Južna Evropa	– ob zemljevidu imenujejo države južne Evrope, – na podlagi klimogramov in slikovnega gradiva sklepajo o podnebju in rastlinstvu južne Evrope, – razložijo nastanek ognjenikov in potresov, – opišejo posledice ognjeniških izbruhov in potresnega delovanja na življenje ljudi, – opišejo načine, kako človek izboljšuje naravne razmere za kmetijstvo, – ob izbranih primerih opišejo značilnosti gospodarstva, – ovrednotijo pomen turizma ob Sredozemskem morju;
Zahodna Evropa	– na zemljevidu določijo lego zahodne Evrope in imenujejo države, – ob zemljevidu in slikovnem gradivu primerjajo značilnosti posameznih reliefnih enot zahodne Evrope glede površja, podnebja in tipov rastlinstva, – razložijo vpliv naravnogeografskih dejavnikov na industrijski razvoj zahodne Evrope, – razumejo gospodarsko usmerjenost zahodne Evrope nekoč in danes;
Severna Evropa	– na zemljevidu določijo in opredelijo geografsko lego severne Evrope in imenujejo države, – opišejo značilnosti površja in podnebja severne Evrope ter jih primerjajo z vidika možnosti poselitve, – ob klimogramih razložijo podnebje ter sklepajo o rastlinstvu in načinu življenja v severni Evropi, – opišejo glavne gospodarske značilnosti severnoevropskih držav;
Vzhodna Evropa in severna Azija	– ob zemljevidu določijo lego in glavne geografske enote vzhodne Evrope in severne Azije (tj. Rusije),

	– ob klimogramih, slikovnem gradivu in zemljevidu sklepajo o podnebjju, rastlinstvu in življenjskih razmerah ljudi, – ob zemljevidu opišejo politično in narodnostno sestavo vzhodne Evrope in severne Azije ter ugotavljajo glavne gospodarske značilnosti, – ob zemljevidu imenujejo večje reke in sklepajo o pomenu rek za prebivalstvo.
--	---

3.2.2 SKLOP: ZGODOVINA

Vsebina	Operativni cilji
Meje znanega sveta se razširijo – velika geografska odkritja	Učenci: – ob zemljevidu opišejo odkritja novih celin (pokažejo Ameriko) in se seznaniijo s prvimi odpravami konec 15. stoletja, – na podlagi slikovnega gradiva primerjajo tedanje karavele z današnjimi jadrnicami in sklepajo o tveganosti potovanj po morju, – naštejejo kulturne rastline, ki sta si jih Evropa in Amerika izmenjali od konca 15. stoletja dalje, – se seznaniijo, kakšne so bile posledice geografskih odkritij vključno s suženjstvom iz Afrike;
Turški vpadi in kmečki upori	– s pomočjo slikovnega gradiva in literarnih odlomkov spoznajo težko življenje na Slovenskem v času turških vpadov, – opišejo turške vojake, posledice turških vpadov in obrambna prizadevanja, – spoznajo najpomembnejše vzroke in posledice kmečkih uporov, – ob slikovnem gradivu opišejo razliko v oborožitvi kmetov in plemičev ter sklepajo o vzrokih za poraz kmečke vojske, – ob slikovnem gradivu (iz Slave vojvodine Kranjske) opišejo izbrane obrti;
Celjani in Habsburžani	– seznaniijo se z zgodovinskim ozadjem grofov Celjskih in njihovim propadom (zgodba o grofu Frideriku in Veroniki Deseniški), – spoznajo dinastijo Habsburžanov in njihov dolgoročni vpliv na slovensko zgodovino;
Začetki obrti in industrije ter življenje	– opišejo razvoj gospodarstva in obrti po koncu turških vpadov,

na Slovenskem do prve svetovne vojne	– spoznajo življenje kmečke ali obrtniške družine v 19. stoletju, – ob slikovnem gradivu opišejo značilnosti razvoja našega prostora v 19. stoletju (npr. železnice), – seznani se s spremembami, ki jih je povzročila gradnja železnic, – na podlagi slikovnega gradiva spoznajo prve tovarne (papirnica Vevče, pivovarna Union idr.),
Slovenci v času prve svetovne vojne	– ob zemljevidu in slikovnem gradivu spoznajo trpljenje vojakov na soški fronti, – opišejo osnovne značilnosti življenja Slovencev med prvo svetovno vojno, – ob zemljevidu Evrope pokažejo vpletene države v prvo svetovno vojno, – spoznajo posledice prve svetovne vojne.

3.3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 9. RAZREDU

3.3.1 SKLOP: GEOGRAFIJA

Vsebina	Operativni cilji
Vsebine, ki prečijo druge operative cilje in se z njimi povezujejo	Učenci: – spoznajo geografske značilnosti Afrike, Avstralije in Oceanije, Amerike in polarnih območij, – ob klimogramih in fotografijah razložijo razlike v podnebjju in rastlinstvu, – ob študiju primerov z različnih celin spoznajo žgoča vprašanja sodobnega sveta, – oblikujejo stališča in vrednote, kot so spoštovanje drugih narodov in kultur, mednarodno sodelovanje, – spoznajo potrebo po ohranjanju naravne in kulturne dediščine, – razumejo občutljivo povezanost med človekom in naravo, odvisnost človekovih dejavnosti od možnosti, ki jih ponujajo pokrajine po svetu, – razumejo geografske razsežnosti in posledice povezanosti današnjega sveta, – s študijem primera spoznajo območja ogrožanja okolja in načine varovanja okolja na posameznih celinah, – uporabljajo osnovne načine za zbiranje geografskih informacij v konkretnem primeru;
Planet Zemlja	– spoznajo najosnovnejše zakonitosti položaja in gibanja Zemlje v vesolju, – opišejo obliko in notranjost Zemlje, – razložijo vpliv zunanjih dejavnikov na planet Zemlja;
Zemljina velikost in oblika	– poimenujejo in pokažejo dele kopnega in morja na globusu ter zemljevidu sveta, – iz grafičnega prikaza ugotovijo, kolikšen del Zemljine površine je pokrit z vodo in kopnim, – primerjajo oceane po velikosti;
Življenje na Zemlji	– primerjajo celine po velikosti, geografski legi, – ob izbranih primerih opišejo in primerjajo življenjske razmere ljudi ob morju, na otokih in celinah, – ob slikovnem gradivu primerjajo prevladujoče reliefne oblike na Zemljinem površju, – ob zemljevidu raziskujejo in predstavijo aktualna družbena dogajanja (npr. krizna žarišča);

Orientacija	– na zemljevidu sveta in globusu pokažejo Zemljine poloble, ekvator in začetni poldnevnik ter oba tečaja, – se orientirajo na globusu in zemljevidu sveta na podlagi strani neba in izhodiščnega poldnevnika ter vzporednika in določijo lego celin, – se orientirajo in gibljejo na prostem s kompasom in zemljevidom, – opišejo načine prikazovanja Zemljinega površja na zemljevidu, reliefu, globusu in njihovo uporabnost;
Gibanje Zemlje	– opišejo, ponazorijo in obrazložijo vrtenje Zemlje okoli osi, – naštejejo in opišejo posledice vrtenja Zemlje, – opišejo kroženje Zemlje okoli Sonca, – opišejo posledice kroženja Zemlje in nagnjenosti Zemljine osi, – razumejo vzroke za spreminjanje dolžine dneva in noči v letu;
Podnebne značilnosti Zemlje	– naštejejo letne čase in razložijo vzroke za spreminjanje letnih časov, – pojasnijo, zakaj so na Zemlji različni toplotni pasovi in jih pokažejo na zemljevidu sveta, – primerjajo osnovne temperaturne in padavinske značilnosti posameznih toplotnih pasov ter njihov vpliv na rastlinstvo in živalstvo, – analizirajo klimograme različnih podnebnih tipov, – na fotografiji prepoznajo značilnosti rastlinstva posameznih toplotnih pasov, – opišejo življenje ljudi v različnih toplotnih in rastlinskih pasovih ter jih primerjajo;
Azija	– na zemljevidu sveta določijo geografsko lego in meje Azije, – ob zemljevidu opišejo površje Azije, – naštejejo največje reliefne enote Azije, – poimenujejo in opišejo posamezne toplotne in rastlinske pasove Azije, jih primerjajo in sklepajo o možnostih za življenje ljudi v posameznih toplotnih pasovih, – ob zemljevidu in slikovnem gradivu opredelijo vlogo Himalaje kot naravne pregrade, – opišejo posledice monsunov za Azijo, – opišejo vzroke in posledice različne gostote poselitve, s posebnim poudarkom na Kitajski in Indiji, – ob tematskem zemljevidu opišejo jezikovno in versko raznovrstnost Azije,

	– ob zemljevidu imenujejo nekaj držav in pokažejo naravnogeografske enote ter jih primerjajo, – ovrednotijo pomen nafte za to območje in preostali svet;
Afrika	– primerjajo geografsko lego Afrike z drugimi celinami, – na zemljevidu pokažejo in imenujejo velike naravnogeografske enote Afrike in jih primerjajo glede na geografsko lego, – imenujejo in opišejo posamezne podnebne in rastlinske pasove Afrike ter jih primerjajo, – primerjajo količino in razporeditev padavin z rastlinskimi pasovi, – opišejo razširjenost rečnega omrežja in pomen rek za življenje, – sklepajo o možnostih za življenje ljudi v posameznem podnebnem pasu, – spoznajo in vrednotijo politiko družbenega razlikovanja in njen vpliv na družbeni razvoj;
Avstralija in Oceanija	– na zemljevidu določijo geografsko lego Avstralije in Oceanije, – razložijo vzroke za svojevrstni rastlinski in živalski svet Avstralije, – ob zemljevidu in slikovnem gradivu opišejo značilnosti površja Avstralije, – glede na podnebne in vodne značilnosti pojasnijo različno gostoto poselitve Avstralije, – na zemljevidu pokažejo Veliki koralni greben in spoznajo njegov pomen, – ob zemljevidu in slikovnem gradivu primerjajo podnebno-rastlinske pasove Avstralije, – opišejo značilnosti poseljevanja celine;
Amerika	– določijo lego Amerike, – razlikujejo pojme Severna, Srednja, Južna in Latinska Amerika in jih pokažejo na zemljevidu, – primerjajo značilnosti površja naravnih enot Severne Amerike, – primerjajo podnebne in rastlinske pasove v Severni Ameriki, – opišejo sestavo prebivalstva Severne Amerike, – sklepajo o prednostih in slabostih večnarodnostne skupnosti, – pojasnijo pojma rasizem in kolonija, – opišejo vzroke in posledice kolonizacije Latinske Amerike, – s pomočjo zemljevida opišejo naravnogeografske značilnosti Latinske Amerike,

	– opišejo vzroke za višinske rastlinske pasove v Andih, – ob zemljevidu in ustreznem slikovnem gradivu naštejejo velike pokrajinske enote, jih primerjajo in sklepajo o možnostih za življenje ljudi v posameznih enotah, – ob izbranem primeru ob grafičnem prikazu (npr. klimogramih, zemljevidih, preglednicami, prerezi) razložijo značilnosti podnebja in sklepajo o vplivu podnebja na rastlinstvo in življenje ljudi, – analizirajo vzroke in posledice nepremišljenega človekovega posega v pokrajino ob primeru amazonskega deževnega gozda;
Polarna območja	– ob zemljevidu določijo lego Arktike in Antarktike, – sklepajo o podnebj in rastlinstvu polarnih območij, – sklepajo o gospodarskem in političnem pomenu polarnih območij v sodobnem času.

3.3.2 SKLOP: ZGODOVINA

Vsebina	Operativni cilji
Slovenci v prvi jugoslovanski državi	Učenci: – spoznajo nekaj dejstev, ki so Slovence pripeljala v prvo jugoslovansko državo, – spoznajo posledice mirovnih pogodb za slovensko etnično ozemlje in se zavedajo vpliva ter posledic mirovnih pogodb na slovensko etnično ozemlje, – na zemljevidu pokažejo obseg prve jugoslovanske države in naštejejo nekaj narodov, ki so živeli v njej, – na podlagi slikovnega gradiva opišejo življenje Slovencev v kraljevini, – opišejo težak položaj Slovencev na Primorskem pod fašistično Italijo;
Življenje med prvo in drugo svetovno vojno	– spoznajo, kako sta velika gospodarska kriza in brezposelnost vplivali na pojav nacizma in fašizma, – spoznajo totalitarni sistem v Sovjetski zvezi v času Stalina, – poznajo priprave na drugo svetovno vojno, – povežejo nova orožja s spremenjenim načinom vojskovanja;
Druga svetovna vojna	– na zemljevidu Evrope pokažejo nasprotujoče si države v drugi svetovni vojni, – ob zgodovinskem zemljevidu spoznajo razdelitev Slovenije med okupatorji,

	– na zemljevidu sveta pokažejo razširjenost druge svetovne vojne, – ob slikovnem gradivu in virih opišejo oblike nasilja in trpljenje ljudi, – opišejo oblike boja proti okupatorju, – spoznajo množično nasilje nad ljudmi v zasedeni Evropi, – ob slikovnem gradivu spoznajo, kaj je pospešilo konec druge svetovne vojne, – ob slikovnem gradivu se seznanijo s posledicami atomske bombe in sklepajo o njenem vplivu na konec vojne, – razmišljajo o posledicah druge svetovne vojne za ljudi;
Slovenci v drugi jugoslovanski državi	– spoznajo življenje Slovencev v Jugoslaviji v času socialističnega režima, – na podlagi gradiva in pričevanj opišejo življenje v novi Jugoslaviji, – na podlagi slikovnega gradiva in pričevanj se seznanijo z gospodarsko krizo v 80. letih 20. stoletja, – opišejo življenje ljudi na podlagi družinske zgodovine (radio, avto, televizor, letovanje);
Osamosvajanje, nastanek in današnji razvoj Republike Slovenije v mednarodnem prostoru	– opišejo težnje za osamosvojitve Slovenije in njena prizadevanja za mednarodno priznanje, – s pomočjo dokumentarnih oddaj in video filmov spoznajo čas vojne 1991 in sklepajo o vzrokih, da je Sloveniji uspelo ubraniti suverenost proti močnejšemu sovražniku, – opišejo prednosti življenja v današnji Sloveniji, članici EU in NATA, schengenskega območja z valuto evro, – vrednotijo življenje mladih v Evropi, Evropski uniji in globaliziranem svetu.

3.3.3 SKLOP: DOMOVINSKA IN DRŽAVLJANSKA KULTURA IN ETIKA

Vsebina	Operativni cilji
Posameznik, skupnosti, država	Učenci: – opišejo razred (oddelčno skupnost) kot družbeno skupino (vloge, pravice, dolžnost in odgovornosti, skupinski odnosi, pripadnost, pomoč), – na primeru delovanja oddelčne in šolske skupnosti usvojijo pojma demokracija in demokratično, – razumejo in opišejo, kakšno vlogo imajo pravila v skupnosti,

	– spoznajo še druge družbene skupine in na primerih predstavijo vloge in odgovornosti posameznikov v njih (družina, vrstniške skupine, interesne skupine, šolska skupnost, občina ipd.), – spoznajo pojme narod, domovina, država in državljanstvo, – predstavijo dokumente, ki so pomembni za dokazovanje njihove osebne identitete (rojstni list, osebna izkaznica, potni list, vozniško dovoljenje), – na primeru opišejo, kako se v različnih skupnostih člani razlikujejo med seboj, in razložijo, zakaj je za skupnost pomembna medsebojna strpnost njenih članov, – spoznajo in usvojijo strategije in postopke, ki omogočajo sodelovanje in mirno reševanje konfliktov, – v medijskih sporočilih in vsakdanjem življenju spoznajo stereotipe in predsodke ter razvijajo kritičen odnos do njih, – ob aktualnih primerih se kritično opredelijo do oglaševanja in potrošništva, – opisujejo in raziskujejo pomen strpnosti in medsebojnega spoštovanja za kulturo sobivanja, – razumejo pomen dialoga in sodelovanja ter solidarnosti, – seznanijo se s pojmom etika in vrednote, – spoznajo vlogo vrednot v ravnanju posameznika in skupin (pomen etičnega ravnanja in upoštevanja pravil, navodil, zakonov, načel);
Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah	– spoznajo dokumente, v katerih so zapisane človekove in otrokove pravice ter razumejo, da so človekove pravice univerzalne in brezpogojne, – opišejo primere kršitev človekovih in otrokovih pravic in razvijajo občutljivost za kršitve ter motivacijo za njihovo varovanje, – opišejo nekatere naloge ustanov, ki skrbijo za varovanje človekovih in otrokovih pravic, – razumejo posebnost otrokovih pravic, – v Ustavi Republike Slovenije prepoznajo človekove pravice;
Demokracija od blizu: skupnost državljanov Republike Slovenije	– spoznajo, da se skupnost državljanov v skladu z ustavo dogovori za osnovna načela, po katerih urejamo skupne zadeve, – spoznajo, da država pripada državljanom in da so državljani nosilci politične moči v demokratični Sloveniji (3. člen ustave),

	– na primerih opišejo, kaj pomeni, da je Slovenija demokratična, pravna in socialna država, – razumejo, kaj pomeni, da smo enaki pred zakonom in ob primerih razložijo bistvo socialne države, – razumejo pomen simbolov in praznikov države Slovenije, – na primeru opišejo, na kakšne načine se lahko pridobi državljanstvo Republike Slovenije, – naštejejo veje oblasti in razložijo, zakaj je pomembno, da se medsebojno nadzirajo, – spoznajo glavne značilnosti politične ureditve (državni zbor, vlada, predsednik republike, sodišča) in na primeru predstavijo nekaj nalog, ki jih opravljajo nosilci oblasti, – spoznajo občino in njeno delovanje, – ob primerih razložijo, kako ljudje kot posamezniki uresničujejo politične pravice državljana, – spoznajo vlogo političnih strank, – ob primeru opišejo razliko med volitvami in referendumom, – na primeru razložijo, zakaj je za državljansko skupnost pomembno, da smo kot njeni člani aktivni, – razumejo, kako pomembno vlogo imajo mediji v sodobnih družbah (vpliv na posameznike in družbene skupine, življenjske navade in ravnanja), – spoznajo, zakaj je pomembno, da oblast deluje javno (dobro obveščeni in kritični državljani ter mediji: oblast mora delovati javno);
Slovenija, Evropska unija, svet	– razložijo, zakaj je nastala Evropska unija in opišejo njene cilje ter simbole, – ob primerih spoznajo, kako članstvo Slovenije v Evropski uniji vpliva na naša življenja, – spoznajo, kako poteka odločanje v Evropski uniji (Evropski parlament, Evropski svet, Evropska komisija);
Verovanje, verstva in država	– seznanijo se s položajem verstev v Sloveniji in spoznajo, da so v Sloveniji verske skupnosti ločene od države, – pojasnijo, zakaj je tudi pravica do veroizpovedi temeljna človekova pravica, – opišejo skupne značilnosti velikih svetovnih verstev in razlike med njimi (judovstvo, krščanstvo, islam, hinduizem, budizem);

Finance, delo in gospodarstvo	– seznanijo se z ekonomskimi pravicami slovenskih državljanov in razložijo njihov pomen (pravica do lastnine, do dela, enakega plačila za enako delo), – spoznajo pomen podjetij za razvoj družbe (javna in zasebna podjetja), – ob primerih spoznajo temeljne odnose med delodajalci in delojemalci ter se seznanjajo s pomenom delovanja sindikatov, – razložijo, kaj pomeni pravica do stavke, – ob primerih pridobijo osnovne informacije o tem, kako država pridobi sredstva za svoje delovanje in za kaj jih porabi;
Svetovna skupnost	– na primerih spoznajo globalizacijo, njene pozitivne in negativne učinke, – opišejo primere aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, humanitarne in okoljevarstvene organizacije itd.), – razvijajo motivacijo in stališča do aktivnosti in gibanj (do okoljskih in socialnih problemov, stisk soljudi), – raziskujejo, kako lahko kot državljani ali skupina državljanov sodelujejo pri aktivnem reševanju vprašanj človeštva.

4 STANDARDI ZNANJA

Minimalni standardi znanja so označeni s poudarjenim tiskom.

4.1 STANDARDI ZNANJA V TRETJEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OBDOBJU

Standardi znanja v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju so standardi, ki jih preverjamo in ocenjujemo v vseh razredih in pri vseh vsebinskih sklopih. Ob teh standardih preverjamo in ocenjujemo tudi standarde znanja za posamezni razred.

Učenec:

- **Pravilno uporabi zemljevide in druge vire geografskih informacij.**
- **Določi geografsko lego kraja ali pokrajine.**
- **Opazuje, opiše in razišče pokrajino, si zapiše ugotovitve in jih predstavi.**
- **Se orientira v naravi in na zemljevidu.**
- Zbere in izbere geografske vire in veščine, s katerimi dokaže odgovore na geografska vprašanja.
- Izdela načrt projekta, raziskave, ekskurzije in ga izvede.
- **Pozna in pravilno uporabi geografsko terminologijo.**
- Razloži geografske procese na lokalni, regionalni in planetarni ravni.
- Razloži in utemelji podlage za svoja opazovanja in vrednotenje pokrajinskih značilnosti na lokalni, regionalni in planetarni ravni.
- Razloži povezave med naravnimi in družbenimi procesi.
- Poveže geografsko in zgodovinsko znanje z znanjem drugih predmetov.
- Ovrednoti načine reševanja okoljskih posegov in pojasni trajnostne vidike razvoja.
- **Razvrsti in opiše različne zgodovinske vire.**
- Izdela časovni trak na poljubno temo.
- **Na podlagi slikovnega gradiva opisuje razlike v načinih življenja skozi čas.**
- Ob slikovnem gradivu, obisku muzeja, ogledu filma opiše življenje v določenem zgodovinskem obdobju.
- **Ogleda si in opiše stari del mesta, opravi kratko ekskurzijo ter jo dokumentira.**
- **Opiše pomen osamosvojitve Slovenije.**
- Prepozna simbole EU in pomen evra kot valute.
- **Ob slikovnem gradivu opiše simbole slovenske države.**

4.2 STANDARDI ZNANJA V 7. RAZREDU

Učenec:

- **Opiše geografsko lego** in gospodarski ter politični položaj Slovenije v Evropi in EU.
- **Našteje nekaj slovenskih pokrajinskih značilnosti.**
- **Našteje vseh pet naravnogeografskih pokrajin Slovenije in jih pokaže na zemljevidu.**
- Opiše razlike med naravnogeografskimi pokrajinami Slovenije.
- Razloži po dve geografski razliki med naravnogeografskimi pokrajinami Slovenije.
- **Ob zemljevidu utemelji vzroke za gostejšo in redkejšo poseljenost posameznih delov Slovenije.**
- Našteje tri oblike ogrožanja okolja v Sloveniji, razloži vzroke zanje in predlaga ukrepe za njihovo reševanje.
- Opiše pomen varovanja naravne in kulturne dediščine.
- **Razloži vzroke za dvojezični ozemlji v Sloveniji** in pojasni pomen varovanja narodnih skupnosti in narodnih manjšin.
- Na zemljevidu poišče slovenska mesta.
- **Opiše naravne in družbene razmere različnih krajev in opazi ter prepozna krajeve značilnosti.**
- **Našteje države srednje Evrope ter jih pokaže na zemljevidu.**
- Ob zemljevidu opiše najmanj dve reliefni enoti srednje Evrope in ju primerja po naravnih in družbenih značilnostih.
- **Načrtuje, se pripravi, izvede terensko delo.**
- **Preslika pomembnejše geografske elemente opazovane pokrajine na papir.**
- Predstavi načrt razvoja pokrajine.
- Na podlagi slikovnega gradiva opisuje razlike v orodju, orožju, bivališčih skozi čas.
- Na podlagi slikovnega gradiva in besedil opiše življenje mostiščarjev, izdelava maketo mostišča ali nariše mostišče.
- **Pozna prve stalne prebivalce na slovenskem ozemlju.**
- Zna naštetih nekaj arheoloških najdišč in opisati izbrano najdbo ter opiše poklic arheologa.
- **Ob slikovnem gradivu, obisku muzeja, ogledu filma opiše življenje v rimski dobi.**
- **Na zemljevidu poišče pradomovino Slovanov.**
- Med narodi prepozna slovanske narode.
- Zna povezati slovanske narode z njihovimi domovinami.
- **Razloži osnovni namen ustoličevanja.**
- Nariše kmečko bivališče in navede kmetove dajatve.
- **Opiše izbrani grad, prebivalce na gradu in njihovo življenje.**

4.3 STANDARDI ZNANJA V 8. RAZREDU

Učenec:

- **Opiše naravnogeografske značilnosti Evrope in jih pokaže na zemljevidu.**
- **Razloži podnebje in rastlinstvo Evrope.**
- **Opiše značilnosti prebivalstva Evrope.**
- Razloži nastanek ognjenikov in potresov.
- Ovrednoti pomen turizma ob Sredozemskem morju.
- Razloži vpliv naravnogeografskih dejavnikov na industrijski razvoj zahodne Evrope.
- **Primerja klimograme južne, srednje, vzhodne in severne Evrope ter ugotovi mesečne razlike v temperaturah in padavinah.**
- **Napiše geografski oris izbrane evropske države, izdela plakat in ga predstavi.**
- **Ob zemljevidu opiše odkritja novih celin in našteje nekaj primerov menjave dobrin za današnje življenje.**
- Ob slikovnem gradivu (npr. iz Slave vojvodine Kranjske) opiše izbrane obrti.
- Ob slikovnem gradivu opiše težko življenje na Slovenskem v času turških vpadov.
- Pozna vpliv grofov Celjskih in Habsburžanov na slovensko zgodovino.
- **Ob slikovnem gradivu opiše značilnosti razvoja našega prostora v 19. stoletju (npr. železnice).**
- **S pomočjo slikovnega gradiva opiše osnovne značilnosti življenja Slovencev med prvo svetovno vojno.**
- Pozna posledice prve svetovne vojne.

4.4 STANDARDI ZNANJA V 9. RAZREDU

Učenec:

- **Se orientira na zemljevidu sveta, določi strani neba in lego celin.**
- **Razloži in na zemljevidu pokaže razmerje med kopnim in morjem z uporabo temeljnih pojmov.**
- Opiše lego in gibanje Zemlje v vesolju.
- Razloži vpliv zunanjih dejavnikov na planet Zemlja.
- Razloži vzroke za podnebne razlike na Zemlji.
- **Prepozna in opiše življenje ljudi v različnih toplotnih in rastlinskih pasovih ter jih primerja.**
- **Razume odvisnost človekovih dejavnosti od možnosti, ki jih ponujajo pokrajine po svetu.**
- **Ob zemljevidu opiše lego Azije, Afrike, Avstralije, Antarktike in obeh Amerik ter primerja njihovo površje in opiše značilnosti podnebja.**
- Opiše posledice monsunov za Azijo in pojasni vlogo Himalaje kot naravne pregrade.
- Pojasni vzroke in posledice goste poselitve v različnih delih Azije.
- Opiše versko raznovrstnost Azije.
- Pojasni strateški pomen nahajališč nafte v jugozahodni Aziji.
- Ob klimogramih in fotografijah razloži razlike v podnebju in rastlinstvu Afrike in Južne Amerike.
- Pojasni pojma rasizem in kolonija.
- Glede na podnebne in vodne značilnosti pojasni različno gostoto poselitve Avstralije.
- Ob tematskem zemljevidu in fotografijah primerja in razloži rastlinske pasove v Severni Ameriki.
- Pojasni vzroke za višinske rastlinske pasove v Andih.
- **Naredi predstavitev z geografskim opisom izbrane države.**
- **Zna naštetih nekaj značilnih totalitarnih sistemov in pozna njihove osnovne poteze.**
- Opiše osnovne značilnosti življenja Slovencev med obema vojnoma.
- **Našteje okupatorje slovenskega ozemlja.**
- Navede glavne nasprotujoče si države med drugo svetovno vojno.
- **S pomočjo slikovnega in internetnega gradiva opiše trpljenje ljudi med drugo svetovno vojno.**
- Opiše življenje ljudi na podlagi družinske zgodovine (radio, avto, televizor, letovanje).
- Opiše pomen članstva v NATU z vidika varnosti.
- Opiše današnji položaj mladih v EU.
- **Našteje nekaj družbenih skupin in skupnosti, katerih član je in so del njegove družbene identitete.**
- Pojasni, kaj skupnost povezuje (spoštovanje pravil, skupni cilji, sodelovanje, solidarnost, dialog idr.) in kaj jo razdvaja (nespoštovanje pravil, sebični interesi, odsotnost sodelovanja in dialoga idr.).

- **Imenuje nekaj uradnih listin, ki izkazujejo posameznikovo identiteto, in navede, katere podatke vsebujejo.**
- **Razlikuje med svojim narodom, svojo domovino in svojo državo.**
- **Na primeru pojasni, zakaj je za skupnost pomembno, da so njeni člani strpni drug do drugega.**
- Pojasni, zakaj nastajajo stereotipi o drugih in drugačnih.
- **Navede zgleda demokratičnega in nedemokratičnega ravnanja članov neke skupnosti.**
- Opiše nekaj osnovnih načel in vrednot, na katerih temelji demokracija.
- **Našteje nekaj pglavitnih človekovih in otrokovih pravic.**
- **V opisih dogodkov v medijih prepozna kršitve človekovih ali otrokovih pravic.**
- **Navede organizacije in ustanove, ki skrbijo za uveljavljanje človekovih in otrokovih pravic.**
- Opredeli pomen, ki ga ima za posameznika njegovo državljanstvo.
- **S primeri ponazori pojma pravna in socialna država.**
- **Navede imeni aktualnega predsednika države in predsednika vlade ter župana v občini, v kateri živi oziroma obiskuje šolo.**
- **Poimenuje veje oblasti v državi in navede glavne naloge državnega zbora, državnega sveta, vlade, sodišč in predsednika republike.**
- Razloži, zakaj je aktivno državljanstvo pomembno in zakaj le udeležba na volitvah ni dovolj.
- Pojasni, zakaj je pomembno, da nosilci in institucije oblasti delujejo javno.
- Pojasni vlogo, ki jo imajo mediji v političnem procesu (prostor javne razprave in nadzor nad oblastjo).
- **Pojasni širšo vlogo medijev v sodobni družbi (obveščanje, izobraževanje, zabava).**
- **Z navedbo nekaterih konkretnih primerov pojasni, kako članstvo v EU vpliva na naše vsakdanje življenje.**
- Navede glavne ustanove EU, opredeli njihove naloge.
- **Opredeli pojme verstva, verovanja in verske skupnosti.**
- Pojasni, kako Ustava RS opredeljuje razmerje med državo in verskimi skupnostmi.
- **Opiše osnovne značilnosti krščanstva in vsaj še enega izmed največjih svetovnih verstev.**
- **Opiše, kaj je podjetje in kakšna je vloga podjetij v družbi.**
- Opiše razmerje med delodajalci in delojemalci. Navede pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja.
- Navede nekaj pogostih vzrokov za konflikte med delodajalci in delojemalci in načine njihovega razreševanja. Pojasni, zakaj imajo zaposleni pravico do stavke.
- **Na primerih opiše značilnosti globalizacije ter njene dobre in slabe strani.**
- **Navede nekaj temeljnih svetovnih vprašanj.**
- **Opiše nekaj vzrokov in pričakovane posledice podnebnih sprememb.**
- Navede nekaj nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za reševanje globalnih problemov, in oriše njihovo delovanje.

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 URESNIČEVANJE CILJEV PREDMETA

Učni načrt za družboslovje je zasnovan na učnocijnem in procesnorazvojnem modelu, ki temeljita na celostnem pristopu k učenju in poučevanju. Ključni pogoj za izvedbo celostnega pristopa je usmerjenost učiteljev v medpredmetne povezave, pri družboslovju predvsem v povezave ciljev in vsebin med posameznimi sklopi geografije, zgodovine ter domovinske in državljanske kulture in etike. Prav tako je pomembno povezovanje usvojenega znanja z učenčevimi izkušnjami. Učitelj naj proces poučevanja in učenja gradi na že usvojenem znanju in veščinah učencev, ga pogloblja, sistematizira, aktualizira ter povezuje z vsebino drugih predmetov ter učenčevimi individualnimi značilnostmi.

Pomemben element je osmiselitev učenja, zakaj potrebujemo določeno znanje, spretnost oziroma razvijamo veščine. Učenje naj tako temelji na razvoju znanja, sposobnosti in veščinah – vedeti, kako – in spoznavnosti – vedeti, kaj. Učni proces naj izraža ravnotežje med poučevanjem (vloga učitelja) in različnimi oblikami dejavnosti učencev (vloga učenca). Za sodobni pouk je ključna aktivna vloga učencev in spremljanje napredka vsakega učenca kot posameznika v procesu učenja.

Učenci naj ob pridobivanju in gradnji strokovnega znanja in spretnosti razvijajo tudi strategije vseživljenjskega učenja (osebna, družbena in učna kompetenca, državljanska kompetenca, digitalna kompetenca, podjetnostna kompetenca, pismenost, kulturna zavest in izražanje ipd.), ki vključujejo logično in kritično mišljenje, reševanje problemov, timsko delo, sporazumevalne in pogajalske spretnosti, analitične spretnosti, ustvarjalnost in medkulturne spretnosti.

Učitelj omogoča varno in spodbudno učno okolje ter učence spodbuja, usmerja ter jim daje učinkovite povratne informacije o doseženem. Spodbuja naj medvrstniško sodelovanje in vrstniško dajanje povratnih informacij.

Zaradi individualnih razlik med učenci, glede na njihove zmožnosti, napredek pri učenju in interese učitelj uporablja pestro kombinacijo različnih učnih oblik in metod. Načrtuje takšne dejavnosti, ki omogočajo aktivno vlogo učencev in jih bodo v največji možni meri opravili sami ali z njegovo pomočjo. Dejavnosti naj se povezujejo z avtentičnim učenjem in šolskim ter lokalnim okoljem. Smiselno je, da so povezane tudi z delovanjem učencev v družbenem življenju in da vključujejo aktualno dogajanje v družbi. Učenci naj imajo vedno v razredu globus in stenske zemljevide, na katerih večkrat med letom poiščejo lokacije aktualnega dogajanja (kraje olimpijskih iger in drugih pomembnih športnih tekmovanj, lokacije držav, s katerimi tekmuje Slovenija, aktualne potrese, poplave in druge naravne nesreče ipd.).

Predlagane didaktične strategije, učne metode in oblike ter dejavnosti, ki spodbujajo tako samostojno delo kot sodelovalno učenje, so npr. igra vlog in simulacija; diskusija (debata); okrogla miza; izdelovanje plakata, časopisa, vabila ali turističnega prospekta; izdelovanje didaktične igre; obisk knjižnice in iskanje literature; iskanje informacij na svetovnem spletu; ogled filma in povzemanje bistva; obisk zvezdarne in opazovanje neba s teleskopom ali daljnogledom; obisk geodetskega podjetja; izdelovanje modela Zemlje, ognjenika, površja; risanje splošnega ali tematskega zemljevida; izvedba učnega eksperimenta; izdelava stenčasa; terensko delo; orientacija v naravi z zemljevidom in kompasom, senco idr. (iskanje skritega zaklada); fotografiranje ali snemanje filma; merjenje temperature, padavin, oblačnosti, vetra, značilnosti rečne struge, prometa idr.; razvrščanje podatkov v preglednice, risanje klimogramov in grafov; vodenje ekskurzije; zbiranje vremenskih zemljevidov; dopolnjevanje zemljevidov; iskanje dokazov v časopisih in ločevanje pomembnejših od manj pomembnih dokazov ali ugibanj; izdelava makete; pisanje dnevnika, poročila; izdelava učnih kvizov; pisanje zgodb; pisanje pisma namišljenemu prijatelju z vprašanji o neznanih deželah, ljudeh in njihovih navadah; predstavljanje gospodarske dejavnosti območja z metodo za in proti; pisanje povzetkov z ugotovitvami na podlagi gradiv; oblikovanje načrta, študije ali predloga ukrepov; pisanje referata ali seminarske naloge; anketiranje; obisk muzeja, razstave ali predstave in zapis poročila; delo z zgodovinskim zemljevidom in zgodovinskimi viri; delo s slikovnim gradivom, literaturo in spletnimi viri; sodelovanje z ustanovami, vladnimi in nevladnimi organizacijami (predstavniki civilne družbe) in društvi v ožjem in širšem okolju; opazovanje, doživljajsko pripovedovanje, argumentirano razpravljanje, primerjanje, analiziranje, kritično izražanje stališč, odločanje, načrtovanje in izvajanje akcij in drugih dejavnosti, razlaganje s primeri, predstavitev vsebin z uporabo digitalnih orodij, raziskovanje in samorefleksija lastnih dejavnosti.

Terensko delo omogoča učencem urjenje v opazovanju, primerjanje, logično sklepanje in posploševanje ter razvijanje sposobnosti samostojnega učenja iz različnih virov (literature, leksikonov, enciklopedij, atlasov, svetovnega spleta), sposobnost komuniciranja in sposobnost za delo v skupini. Geografske ekskurzije so lahko krajše in usmerjene zlasti v domačo regijo, in daljše, ki so praviloma interdisciplinarne in usmerjene v spoznavanje različnih naravnogeografskih pokrajin Slovenije. Vsako leto načrtujemo ekskurzijo v najmanj eno naravnogeografsko pokrajino Slovenije, tako da učenci v treh letih spoznajo različne pokrajine. Dejavnosti načrtujemo tako, da terensko razlago izbranih pojavov v največji možni meri zamenja samostojno odkrivanje, kar pri učencih vzbuja nadaljnjo radovednost in občudovanje. Vključimo lahko uporabo mobilne navigacije (sledenje poti, iskanje pojavov, kartiranje itd.).

Za sodoben pouk zgodovine so izrednega pomena tudi zgodovinske ekskurzije, obiski muzejev, in to tako za pridobivanje novih informacij kot tudi za razvijanje pravilnega odnosa do preteklosti. Učni cilji in vsebine so zaradi logične nadgradnje razporejeni kronološko. Pomembno je, da so zgodovinska spoznanja aktualizirana, saj s tem učence usposabljammo za družbeno orientacijo v sodobnem svetu. Metode dela z zgodovinskim zemljevidom,

besedilom, slikovnim in spletnim gradivom ter grafičnimi prikazi morajo biti sestavni del vseh treh faz učnega procesa, to je faze učenja in poučevanja, ponavljanja in utrjevanja, faze preverjanja znanja in ocenjevanja. Zelo pomembno je, da si tako učenec sproti oblikuje občutek zmožnosti in občutek, da je rezultat uspešnosti le končni del njegovega prizadevanja v procesu učenja. Zato mora vsak učenec imeti dovolj priložnosti, da tudi sam preverja svoje znanje in pri aktivnih učnih metodah dobi povratno informacijo in sugestijo, kako odpraviti morebitne težave. Ob več aktivnih učnih oblikah, pri katerih bodo učenci preizkušali in urili svoje znanje in veščine (ob danih kriterijih) in ga primerjali s posredovanim rezultatom dane naloge, bo več spodbudnega vzdušja in motiviranost za nadaljnje delo bo večja. Spodbujati velja tudi uporabo sodobnih tehnologij pri pouku.

Pri pouku družboslovja se učenci usposablajo tudi za državljansko delovanje v skladu s temeljnimi etičnimi načeli. Priporočljivo je, da učitelj pri obravnavi vsebin izhaja iz primerov, ki so značilni za ožje in širše (šolsko, lokalno ipd.) okolje učencev. Pomembno je, da upoštevamo interese učencev, posebnosti okolja, v katerem živijo, in aktualne dogodke. Učenci naj osmislijo potrebo po etičnem in odgovornem ravnanju posameznika in družbe.

5.2 INDIVIDUALIZACIJA IN DIFERENCIACIJA POUKA

Individualizacija kot temeljno načelo zahteva upoštevanje zmožnosti učencev ter njihovih interesov pri vseh načrtovanih ciljih in dejavnostih. Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti pouk družboslovja prilagajamo (notranja diferenciacija) tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri tem moramo upoštevati posebnosti učencev, vključenih v program NIS, pa tudi prilagoditve, zapisane v individualiziranem programu, ki ga ima vsak učenec, vključen v ta program. Prav tako je lahko pri posameznem učencu ohranjena na posameznem področju boljša zmožnost, ki mu ob individualiziranem pristopu omogoča precej boljše in kompleksnejše dosežke.

Prilagoditve naj učitelj pripravi vnaprej in jih načrtuje. Večina prilagoditev je didaktičnih in so sestavni del poučevanja, ki upoštevajo razlike med učenci ter enake možnosti. Učitelj z diferenciacijskimi ukrepi prilagaja učne metode in oblike, tempo, strategije učenja in vključuje interese učencev. Končni cilj individualizacije in diferenciacije je optimalen razvoj zmožnosti vsakega posameznega učenca, do česar pripelje spremljanje napredka vsakega posameznega učenca.

5.3 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Pri medpredmetnem povezovanju stremimo k temu, da učencu omogočimo prenos in povezavo različnih znanj, spretnosti, strategij in ravnanj s pojmi. Prav tako mu na podlagi medpredmetnih povezovanj želimo približati spoznavanje različnih postopkov, miselnih spretnosti in komunikacije.

Učitelj s svojim znanjem in poznavanjem predmetnih področij, na podlagi izkušenj in ob upoštevanju razvojne stopnje učencev in prilagoditev posamezniku, vključuje v pedagoški proces tudi medpredmetno povezovanje.

Predlogi medpredmetnih povezav

- Slovenščina: Predmet se povezuje z družboslovjem pri obravnavanju različnih umetnostnih in neumetnostnih besedil. Pri neumetnostnih besedilih lahko opisujemo življenje ljudi nekoč in danes, opisujemo izbrano pokrajino ali kraj, opisujemo poklice ali šege in navade. Pri umetnostnih besedilih si lahko pomagamo z zgodbami, pesmimi.
- Pri državnem oziroma narodnostnem zavedanju lahko prepletajo znanje jezikov (državni jezik, uradni jezik, tuji jezik). Učitelj lahko poveže predmeta v okviru govornih nastopov, iger vlog, gledališke igre, nastopov na prireditvah ob državnih praznikih ipd.
- Matematika: S pomočjo različnih primerjanj, razvrščanj, obdelav podatkov lahko učenci interpretirajo določene podatke o prebivalstvu, velikosti celin, razmerja med kopnim in morjem, rodnosti in smrtnosti, spolni in starostni sestavi ipd.
- Naravoslovje: Povezuje se pri obravnavi snovi: vode (kroženje vode, onesnaženost voda, sprememba agregatnih stanj, kisli dež), prst (plasti prsti).
- Glasbena umetnost: slovenski simboli (himna), himna EU, ljudske pesmi, ki se prenašajo iz roda v rod (viri). Učenci spoznavajo glasbeno kulturno dediščino in slovenske ustvarjalce glasbe. Pri pouku predmeta glasbena umetnost spoznavajo tudi ustvarjalce po zgodovinskih obdobjih.
- Gospodinjstvo: Povezanost z družbo je predvsem pri spoznavanju slovenskih tradicionalnih jedi, načini bivanja, poznavanju postopkov različnih del in skrbi za okolje. Učenci lahko izdelajo zemljevide, kuhajo in pripravljajo tradicionalne slovenske jedi, preizkusijo različna ročna dela (klekljanje, pletenje idr.).
- Likovna umetnost: Povezava je priporočljiva pri izbiri likovnih motivov in ob uporabi različnih tehnik, povezanih z ljudmi in okoljem v času in prostoru (na primer šege, navade, domača obrt – lončarstvo, panjske končnice, muzeji, galerije, spomeniki); izdelava modelov ognjenika, reliefa, maket, risanje pokrajine ipd.
- Šport: Predmeta se povezujeta v razvijanju zdravega odnosa, predvsem je omogočeno povezovanje v okviru plesnih prvin (spoznavanje slovenskih ljudskih plesov).
- Angleščina: Spoznavajo različne države in načine življenja širom po svetu.

Prav tako se lahko snov družboslovja prepleta z digitalnimi vsebinami oziroma različnimi izbirnimi predmeti.

5.4 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja je stopnja v učnem procesu, ki izhaja iz ciljev in standardov znanja predmeta. Pri tem upoštevamo vidike uporabnega in vseživljenjskega znanja. Pomembno je, kaj učenci znajo in kako uporabljajo znanje. To narekuje učitelju, da premišljeno in načrtovano izbira oblike ter načine preverjanja in ocenjevanja znanja, ki morajo biti usklajeni z načini poučevanja in učenja predmeta. Pri družboslovju naj učitelj načrtuje avtentično preverjanje in ocenjevanje, pri čemer učenci uporabijo znanje in spretnosti za reševanje resničnih vprašanj oziroma v čim bolj stvarnih problemskih situacijah. Pri tem moramo upoštevati razvojne in individualne značilnosti učencev.

Ključna naloga preverjanja in ocenjevanja znanja je pridobitev povratne informacije o znanju in napredku učenca. V sodobnem šolskem prostoru si želimo učenčeve aktivne vloge tako znotraj celotnega učnega procesa kot tudi znotraj posameznih faz tega procesa. Učitelj s spremljanjem doseganja ciljev učencev sproti prilagaja pouk in izvedbo dejavnosti. Učencem sproti pomaga s povratnimi informacijami pri usvajanju znanj, načrtovanju in izvedbi dejavnosti, pri razvijanju strategij učenja in samovrednotenju. V teh okvirih odigra pomembno vlogo povratna informacija, ki znotraj samega procesa pridobivanja znanja in veščin omogoča učitelju in učencu vpogled v trenutno usvojeno znanje učenca, ob tem pa odpira možnosti za načrtovanje nadaljnjih korakov in nadgradnje obstoječega znanja.

Sprotno preverjanje je sestavni del poučevanja in učenja, pri čemer mora učitelj učencu podati informacijo o njegovem znanju, močnih in šibkih področjih ter mu ponuditi možnost izboljšave. Povratna informacija spodbuja učenje, je vodilo k napredku in spodbuda za celovito in smiselno uporabo znanja. Tudi pri preverjanju naj učitelj ustvari učne situacije, v katerih učenec izkazuje svoje znanje ob stvarnih in predvsem smiselnih nalogah.

Ocenjevanje opravimo šele, ko je znanje učencev preverjeno. Na podlagi ciljev in standardov znanja v učnem načrtu učitelj vnaprej izdela in učencem predstavi jasne vidike in kriterije za ocenjevanje znanja. Prav tako naj premišljeno in načrtovano izbira oblike ter načine ocenjevanja, ki morajo biti usklajeni z načini poučevanja in učenja predmeta. Učitelj naj preverja in ocenjuje na različne načine (ustni in pisni odgovori, raznovrstni likovni, tehnični praktični in drugi izdelki, projektno delo ipd.), pri čemer učenec znanje izkaže ob vnaprej dogovorjenih kriterijih, ki so zapisani učencem razumljivo in so dostopni ves čas učnega procesa.

Pri geografskih vsebinah lahko učenca ocenimo tudi na področju praktičnega terenskega dela. Ocena vključuje pripravo na delo, delo na terenu in pisno poročilo (učni list). Učence je treba

tudi pri praktičnem delu seznaniti s kriteriji za ocenjevanje in standardi znanja. Tipi nalog praktičnega dela so naloge merjenja, orientacije in dela z zemljevidom, naloge grafičnega ponazarjanja, naloge preprostega računanja, anketiranje, kartiranje, intervju, naloge neposrednega opazovanja.

Tudi pri zgodovinskih vsebinah poleg klasičnega ocenjevanja (ustno in pisno) lahko ocenjujemo učenčeve izdelke (plakati, makete, PPT predstavitve). Ocenjujemo lahko tudi številne druge aktivnosti (npr. dokumentiranje gradiva na ekskurziji, snemanje kratkega filma).

Pri domovinski in državljanski kulturi in etiki naj učitelj načrtuje takšno preverjanje in ocenjevanje, ki temeljita na presoji, koliko učenci uporabijo znanje, spretnosti, veščine idr. za reševanje resničnih vprašanj oziroma v čim bolj stvarnih problemskih situacijah. Pri tem moramo upoštevati razvojne in individualne značilnosti učencev, vpisanih v program NIS. Učenci lahko pokažejo svoje znanje in spretnosti na različne načine, na primer z govornimi predstavitvami, debatami, videoposnetki, predstavitvami rezultatov raziskovanj, zbirk (virov, člankov na določeno temo ipd.), v igri vlog ipd. Na podlagi ciljev v učnem načrtu učitelj vnaprej izdela in učencem predstavi jasne kriterije, po katerih bo ocenjeval znanje, uporabljene postopke, veščine idr.

5.5 DIGITALNA TEHNOLOGIJA

Digitalne veščine učenci pridobivajo z uporabo digitalne tehnologije pri učenju. V pouk družboslovja vključujemo dejavnosti za pridobitev vseh razsežnosti veščin:

- poiskati podatke in digitalne vsebine,
- jih vrednotiti in upravljati z njimi,
- digitalno komunicirati in sodelovati,
- tehnologijo uporabljati za skupinsko delo in deljenje podatkov in digitalnih vsebin z drugimi,
- izbirati primerna komunikacijska orodja v digitalnem okolju glede na različne ciljne skupine in namene,
- ustvarjati lastne digitalne vsebine, se zavedati pomena digitalnega odtisa in poznati osnovna pravila navajanja digitalnih virov.

Vključevanje digitalne tehnologije naj bo smiselno in učinkovito; upravičeno, učencem naj omogoča hitrejšo in kakovostnejšo doseganje ciljev.

ZNANJA IZVAJALCEV

PREDMET	IZVAJALEC	ZNANJA
Družboslovje – tretje vzgojno-izobraževalno obdobje	Učitelj	S področij visokošolskega izobraževanja – defektologije ali specialne in rehabilitacijske pedagogike, – geografije, – zgodovine, – filozofije, – sociologije, – politologije, – teologije.